

SPRECHEN SIE DEUTSCH?

Najviši zvaničnici srpske Vlade premijer **Ivica Dačić** i prvi potpredsednik **Aleksandar Vučić** našli su se ove nedelje istovremeno u Briselu i Berlinu pokušavajući da ubede evropske i nemačke zvaničnike da Srbija treba da dobije datum početka pristupnih pregovora za članstvo u Evropskoj uniji (EU). Sinhronizovani nastup ova dva političara, koji se ne slažu baš po svim pitanjima kod kuće, jasno pokazuje koliko je ovo pitanje važno za srpsku vlast. Vlada Srbije, izabrana pre skoro sedam meseci, odredila je kao jedan od svojih prioriternih zadataka – članstvo Srbije u Evropskoj uniji. Proteklih meseci, novi kabinet je odlučno otklanjao sve prepreke koje su EU, a posebno Nemačka, označile kao smetnju za početak pristupnih pregovora Srbije o članstvu u EU jer je bilo jasno da želi da početak pregovora bude njegov prvi veliki spoljnopolitički uspeh.

Administracija koju je vodio bivši predsednik Srbije **Boris Tadić** u periodu od 2008 – 2012. godine, proces evropskih integracija je takođe imala kao svoj prioritetni cilj. Ruku na srce, u tom periodu se dogodio veliki formalni napredak u odnosima Srbije i EU. Potpisani su 29. aprila 2008. godine Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Srbije i EU (SSP) i Prelazni trgovinski sporazum (PTS). Srbija je 1. januara 2009. godine počela jednostrano da primenjuje Prelazni trgovinski sporazum dok je za EU počeo da važi od 7. decembra iste godine. EU je 14. juna 2010. godine započela proces ratifikacije SSP u parlamentima zemalja članica EU a Evropski parlament je ovaj sporazum usvojio 19. januara 2011. godine. U međuvremenu je Srbija, 22. decembra 2009. godine, uz protivljenje Nemačke (koja je insistirala da se to uradi kada stupi na snagu SSP), podnela zahtev za prijem u članstvo EU a Evropski savet je posle duže od dve godine, 1. marta 2012, doneo odluku da joj dodeli status kandidata za članstvo. Od 19. decembra 2009. godine, od kada je na snazi bezvizni režim Srbije sa EU, građani Srbije putuju slobodno u zemlje EU. Tadićevoj administraciji se ne može osporiti upornost i želja da sprovede “evropsku agendu” odnosno da Srbija napreduje ka članstvu u EU. Forma očigledno nije bila sporna ali su problemi nastali kada je suština postala važna. Naime, što se jedna zemlja više približava EU ona mora da vrši ozbiljne unutrašnje reforme, da demonopolizuje privredu, politiku i društvo, da razvija demokratske institucije i da stvori efikasnu administraciju i pravnu državu. Bivša Vlada je bila spremna na unutrašnje reforme samo do granice do koje one nisu ugrožavale neustavnu kontrolu bivšeg predsednika Tadića i njegovog najbližeg okruženja nad srpskom politikom, medijima, društvom i privredom. To se najbolje videlo na slučajevima već pomenute reforme pravosuđa protiv koje je ustala čitava Evropa, kroz pokušaj donošenja novog Zakona o javnim nabavkama bez saglasnosti stručne javnosti uz oštro protivljenje EU, kroz kontrolu medija i ne rešavanje slučajeva visoke korupcije.

Svi ovi problemi, uz neispunjavanje dogovora između Beograda i Prištine koji su postignuti na pregovorima pod pokroviteljstvom EU, veoma su opteretili odnose Srbije sa EU (posebno sa Nemačkom), tako da zemlja više nije mogla da napreduje u procesu evrointegracija. To je bilo stanje koje je nasledila sadašnja vlada kada je izabrana krajem jula 2012. godine.

Problemi koje Srbije imala sa EU povezani su sa odnosom Beograda i Berlina. Bivši predsednik Tadić nije najbolje razumeo značaj Nemačke u evropskoj porodici naroda dopuštajući (svesno ili ne) da srpski zvaničnici Berlinu obećavaju jedno a rade drugo. Nerazumevanje dve zemlje dostiglo je vrhunac u septembru 2011. godine kada je nemačka kancelarka **Angela Merkel** prilikom posete Beogradu održala javnu lekciju srpskim vlastima iznevši jasne zahteve koje se postavljaju pred Srbiju ako želi da postane članica EU. Tadašnjim srpskim zvaničnicima tek tada je postalo jasno da su nemački zahtevi Srbiji u stvari evropski. Dotadašnja spoljna politika, formulisana u kabinetu bivšeg predsednika, u okviru koje je Srbija pokušavala da istovremeno kontaktira sa više evropskih prestonica i igra na podele u EU u vezi sa priznanjem Kosova – doživela je poraz. Tadićeva administracija se suočila sa čvrstim zahtevima Berlina u vezi sa Kosovom i postalo je jasno da bez napretka u pregovorima sa Prištinom nema ni kandidature Srbije za članstvo u EU, kao ni početka pregovora. Trenutak u kome je to bivša vlada shvatila nije mogao da bude gori po nju. Zemlja se nalazila na manje od godinu dana od izbora na kojima su tada vladajućoj koaliciji “uspesi u evropskim integracijama” trebali da budu glavni adut. U takvoj situaciji, Tadić pravi novu grešku. Pokušava da postigne očekivane dogovore sa Prištinom samo da bi Srbija dobila status kandidata za članstvo u EU odnosno zbog izbora - bez prave želje i snage da ove sporazume sprovede!? Ovakvo ponašanje ozbiljno je ugrozilo kredibilitet Srbije i njenog političkog vođstva u svetu. Upravo u tome se nalazi odgovor na pitanje koje bivši predsednik Srbije i danas traži – zašto niko iz međunarodne zajednice nije zažalio kada je izgubio izbore i predao vlast. Odgovor je jednostavan. Nikome nije potreban nesolidan partner koji nema iskrenu želju da reformiše svoje društvo, koji državne odluke donosi u skladu sa marketinškim planovima a ne potrebama građana i koji nije u stanju da sprovede odluke koje sam donese.

Upravo zato, nova vlada je odmah morala da stavi do znanja međunarodnoj zajednici da je solidan partner i da povрати izgubljeni kredibilitet u međunarodnoj zajednici. To je učinjeno energičnim sprovođenjem na terenu svega što je prethodna Vlada dogovorila u vezi sa Kosovom. U tome se uspelo i Srbiji je ponovo počelo da se veruje. Pored toga, novi srpski lideri su pokazali da razumeju da su za budućnost Srbije veoma važni odnosi sa Nemačkom kao i da se konačno reši kosovsko pitanje. Kada su u pitanju odnosi sa Nemačkom u Beogradu je postalo jasno da srpski put u Brisel vodi preko Berlina odnosno da je Nemačka ključna zemlja za Srbiju, za naše približavanje EU i rešavanje kosovskog problema. Zato je prvi potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić u prethodnom periodu učinio veoma mnogo da se poprave odnosi Srbije i Nemačke. Kada je u pitanju Kosovo, sadašnja Vlada je pokazala želju da u svom mandatu trajno reši ovo otvoreno pitanje koje opterećuje Srbiju decenijama unazad. Nova vlast je zato odmah počela da pregovara sa Prištinom na najvišem nivou koji vode premijeri Srbije i Kosova Ivica Dačić i **Hašim Tači** i pokazala da želi kompromis i trajno rešenje. U pitanju je potpuno nova politika.

Popravljaajući odnose sa Nemačkom i rešavajući trajno kosovski problem, sadašnja srpska vlada čini istorijske korake za Srbiju obezbeđujući joj budućnost i mesto u međunarodnoj zajednici bez obzira da li će Srbija postati članica EU ili ne.

Nemačka kao glavni saveznik u tom procesu je logičan izbor za Srbiju ako se njeni politički lideri rukovode razumom i ekonomskim interesima zemlje, ne žive u prošlosti i nisu opterećeni mitovima. Jer čak i da zanemarimo nemačku snagu i uticaj u evropskoj politici, ova zemlja je za Srbiju najvažniji ekonomski partner. U Nemačkoj radi preko pola miliona Srba koji, čak i u vreme najveće ekonomske krize, godišnje šalju u Srbiju preko 1,5 milijardi evra. Na osnovu započelih projekata, u 2012. godine u industrijskom sektoru u Srbiji se očekuju ulaganja nemačkih kompanija od oko 450 miliona evra i otvaranje oko pet hiljada novih radnih mesta. U Srbiji danas posluje oko 360 preduzeća, čiji kapital potiče iz Nemačke, koja zapošljavaju oko dvadeset hiljada radnika. Zahvaljujući proizvodnji nemačkih kompanija u Srbiji vrednost srpskog izvoza u ovu zemlju već pokriva 62 odsto uvoza iz nje. Postoji sasvim izvesna mogućnost da Srbija u 2012. godine zabeleži rekordan izvoz u Nemačku za poslednjih 11 godina, viši od poslednjeg rekorda postavljenog 2008. godine kada je iz naše zemlje u Nemačku izvezeno 766,35 miliona evra robe. Nemačke kompanije u Srbiji su od 2000. godine do sada su investirale oko milijardu i po evra. Berlin je Srbiji najvažniji evropski bilateralni donator jer je od 2000. godine do danas izdvojio skoro 870 miliona evra.

Zato je potpuno logično da Nemačka postane ne samo najvažniji srpski ekonomski već i politički partner Srbije. Politički odnosi Beograda i Berlina su bili veoma dobri u periodu od 2000 – 2003. godine dok je na čelu srpske vlade bio, u atentatu ubijeni, srpski premijer Zoran Đinđić. Kao nemački student, on je bio jedini od retkih srpskih političara u modernoj istoriji koji je poznao nemačku politiku, bio svestan snage nemačke ekonomije i razumeo je kakav će međunarodni položaj Nemačke biti u Evropi u veku u kome živimo. Ipak, u odnosima Srbije i Nemačke je kroz istoriju bilo više loših nego dobrih perioda. Đinđićev pokušaj da uspostavi strateško partnerstvo Beograda i Berlina zaustavljen je njegovim ubistvom a lideri koji su vodili Srbiju posle njegove smrti, sve do izbora sadašnje vlade, nisu imali tako blizak odnos sa Nemačkom, niti su smatrali da je to Srbiji potrebno. Dolaskom na vlast Aleksandra Vučića ta se situacija promenila jer je on prvi srpski političar, posle Đinđića, koji shvata značaj i snagu Nemačke i šansu za Srbiju ako sa ovom zemljom uspostavi strateško partnerstvo. Zato se u narednim godinama mogu očekivati mnogo bolji odnosi Beograda i Berlina jer je to u interesu obe zemlje. Srpski interes jasno postoji da se saraduje sa najmoćnijom evropskom državom a nemački se sastoji u tome da bez Srbije, kao centralne zemlje Balkana, nije moguće doneti trajni mir i stabilnost u ovom delu Evrope, rešiti granične i nacionalne konflikte i stabilizovati države koje su nastale posle raspada bivše Jugoslavije. Zato Srbija sada ima istorijsku šansu da kroz partnerstvo sa Berlinom stabilizuje svoju državu i nađe svoje mesto u evropskoj porodici naroda. Može se primetiti da Vučić ovu šansu vidi veoma jasno i stiče se utisak da je odlučan da je ne propusti. Nemačku i Srbiju vezuje još jedna zajednička stvar – posebni odnosi sa Rusijom. Srpska javnost skoro da ne zna koliko su bliski ekonomski i politički odnosi Berlina i Moskve. Tako je recimo gasovod Severni tok (čiji je predsednik Upravnog odbora bivši nemački kancelar **Gerhard Šreder**) povezao direktno, preko mora, ove dve zemlje zaobilazeći nekoliko zemalja – članica EU.

Snažni ekonomski odnosi prate i politički pa je tako Nemačka svojevremeno sprečila da Ukrajina i Gruzija postanu članice NATO jer je to bilo u suprotnosti interesima Rusije. Dakle, zajednički odnos prema Rusiji je nešto što povezuje Srbiju i Nemačku mada su razlozi za ovu saradnju bitno drugačiji. Nemačka i Rusija, dve možda najznačajnije države Evrope, imaju stratešku saradnju zasnovanu na ekonomskim interesima koja polako prerasta u političko partnerstvo. Srbija ima prema Rusiji prvenstveno emotivan odnos koji tek u poslednje vreme polako prerasta u ekonomski.

U srpskoj društvu ne postoji jasna svest otkud takvo interesovanje Nemačke za zapadni Balkan? Ono se uglavnom doživljava – kao podrška nezavisnosti Kosova u kome Nemačka smatra da je kosovska stranka u pravu a da na srpsku treba vršiti pritisak da prizna nezavisnost Prištine. Ovaj doživljaj je deo stereotipa koji postoji o Nemačkoj u srpskom društvu. Činjenice, ipak govore drugačije. Nemačka je, u ime EU i SAD, dakle uz punu saglasnost vodećih zapadnih saveznika, preuzela na sebe obavezu da reši što pre što više otvorenih pitanja na jugoistoku Evrope (od kojih neka, pre svega Kosovo), mogu ponovo da ugroze bezbednost kontinenta. Nemačka priznaje nezavisnost Kosova jer kao i većina drugih zemalja ne vidi drugo rešenje ali snažno podržava dijalog Beograda i Prištine i spremna je da prihvati svako rešenje koje Srbi i Albanci dogovore. Za razliku od nekih drugih zemalja (SAD, Velike Britanije...), Nemačka je veoma kritična prema kosovskoj politici, društvu, vezama organizovanog kriminala sa vlašću i nesposobnosti kosovskih vlasti da izgrade prosperitetno društvo. U nemačkoj štampi se ovim temama piše veoma često a nemački državni organi upozoravaju kosovske zvaničnike da moraju da pokažu napredak u ovim oblastima. Kosovski lideri mogu da očekuju podršku Nemačke kada je u pitanju nezavisnost ali će imati veoma mnogo problema sa ovom zemljom ne budu li bili spremni da sprovedu ozbiljne unutrašnje reforme, da se izbore sa kriminalom i korupcijom, da sude za ratne zločine, da izgrade pravnu državu i nezavisne institucije. Pored toga od preko pet hiljada vojnika KFOR-a (međunarodne vojne zaštitne snage na Kosovu), nemački kontigent od skoro 900 vojnika je drugi po veličini. Nemačka javnost je veoma osetljiva na učešće nemačkih vojnika u vojnim operacijama van teritorije Nemačke zbog teške istorije i prošlosti. Upravo zato, nemačka vlada mora da posveti posebnu pažnju rešavanju kosovskog problema i da nijednim svojim potezom ne ugrozi bezbednost svojih vojnika na terenu. Nemačka ima obavezu više prema ovom problemu jer KFOR-om po tradiciji uvek komanduje nemački general. Dakle, Nemačka osim vojnika ima i posebnu odgovornost za situaciju na Kosovu tako da je želja ove zemlje da se trajno reši srpsko-albanski spor oko Kosova prirodan. I na kraju, rešavanje problema na zapadnom Balkanu, posebno kosovskog, je ozbiljan test za nemačku spoljnu politiku koja se preko ovog regiona na velika vrata vraća u svetsku diplomatiju u kojoj je decenijama bila prisutna bez inicijative imajući upravo u vidu nemačku prošlost. Zato je ovo pitanje važno za Nemačku jer povratak u svetsku diplomatiju i uspešno rešavanje problema može da kvalifikuje Nemačku da dobije mesto koje odavno po ekonomiji i uticaju u svetu zaslužuje – mesto stalnog člana Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija.

Srpska javnost treba da razume da ovakva Nemačka može da bude snažan i pouzdan saveznik Srbije oko rešavanja kosovskog problema koji ima snage i volje da albanske lidere natera da sprovedu ono što prihvate.

Nemačka spoljna politika je ponekada “robusna” ali sa njom uvek znate na čemu ste. To je Srbija mogla da oseti na svojoj koži i kroz negativne ali i kroz pozitivne primere. Tako je recimo nemački ministar spoljnih poslova **Gvido Vestervele** u avgustu 2010. godine jasno saopštio tadašnjem srpskom državnom vrhu da ako nastave da insistiraju na usvajanju Rezolucije o mišljenju Međunarodnog suda pravde u vezi sa Kosovom u Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija bez dogovora sa EU – mogu da zaborave na evropske integracije Srbije. Bivši predsednik Tadić je ozbiljno shvatio ovo upozorenje i odmah je povukao rezoluciju i podneo novu – zajedno sa EU. O kritikama koji je nemačka kancelarka Angela Merkel javno uputila bivšem srpskom državnom vrhu u Beogradu godinu dana kasnije već smo pisali. S druge strane, nemački ministar Vestervele je početkom prošle godine znao da oštro upozori Rumuniju da ne blokira kandidaturu Srbije za članstvo u EU zbog pitanja vlaške manjine. Dakle, sa Nemačkom je sve jasno – dobro je imati je za prijatelja a loše biti na suprotnoj strani od nje.

Srbija je izabrala pravi put kada je odlučila da blisko sarađuje sa Nemačkom kao i da konačno reši kosovski problem. Zato se može očekivati da Srbija u junu, bez obzira na sve probleme, počne pregovore o članstvu u EU čak i ako sva sada otvorena pitanja ne budu rešena. Prvo, sadašnja Vlada je za manje od sedam meseci koliko je na vlasti sprovela korake “od sedam milja” i rešila skoro sve otvorene probleme sa EU. Potom, je pokazala da ima snažnu političku volju da reši konačno problem Kosova a zatim i snagu da sprovede sve dogovoreno. Kada bi takva Vlada ostala bez datuma za početak pregovora to bi značilo da je Brisel i Berlin destabilizuju što nije njihov interes. Pored toga, izostanak početka pregovora bi doveo do daljeg pada evroentuzijazma u Srbiji a mogao bi da pojača pritisak javnosti na Vladu (koje već mesecima nije većinski za ulazak Srbije u EU) da odustane od evropskih integracija. Kada bi se to desilo, EU i Berlin ne bi imali skoro nikakvo sredstvo pritiska na Beograd. U tom slučaju, pitanje je u kom pravcu bi išao dalji dijalog oko Kosova. To je vrlo snažan adut u rukama srpske vlade i stiže se utisak da ga premijer Dačić i potpredsednik Vučić veoma vešto koriste kada govore o tome da Srbija ne može da prihvati sve što se od nje traži odnosno da ne može da ugrozi svoje nacionalne interese.

Zato se dodeljivanje datuma za početak pregovora Srbije i EU nameće kao jedino logično rešenje. Posebno ako se zna da i proces pristupanja jedne zemlje ne kontroliše EU već 27 zemalja članica (ove godine članica EU postaje i Hrvatska pa će ih biti 28) koje odlučuju o svakom koraku u procesu pristupanja. Dakle, kada pregovori počnu, i dalje postoji niz mogućnosti da se process pridruživanja blokira u svakom trenutku. Pregovori su, naime, podeljeni na 35 poglavlja i na početku i na kraju svakog od njih, zemlje članice EU se izjašnjavaju o tome da li smatraju da je zemlja koja želi da postane članica ispunila ono što je predviđeno tim poglavljem o pregovorima ili ne. Zato ovaj proces nije moguće proći ako iza zemlje – kandidata ne stoji neka od najvećih članica EU koja ima snagu da izvrši pritisak na manje članice EU ukoliko se pojave problemi kao što se to desilo u slučaju rumunskog zahteva da se Srbiji ne odobri status kandidata dok ne reši problem vlaške manjine ili u slučaju slovenačkog zahteva da se Hrvatskoj blokira pristup EU sve dok se ne reši granični problem u Piranskom zalivu na Jadranskom moru. Pravilo je jednostavno, ako najmoćnije članice EU poput Nemačke, Francuske, Britanije, Španije ili Italije, imaju pozitivan stav prema Srbiji ona će napredovati u pregovorima. Ako ne bude tako – Srbija neće postati članica EU.

INTERNATIONAL COMMUNICATIONS PARTNERS

NEDELJNE ANALIZE I PROGNOZE

Srbija se u narednom periodu nalazi pred teškim odlukama kako je najavio posle sastanaka u Berlinu Aleksandar Vučić. Utisak je da je Vlada, kao malo koja do sada, svesna svih prednosti i ograničenja koje zemlja ima, međunarodne pozicije u kojoj se Srbija nalazi, nephodnosti rešavanja kosovskog problema i što je najvažnije potrebe da se izvrše korenite unutrašnje reforme koje će demonopolizovati srpsko društvo. Bude li Vlada u tome uspela, manje je važno da li će Srbija postati članica EU ili ne bez obzira što postoji konsenzus u srpskoj politici da je članstvo u EU u interesu Srbije. Zato će Vladi u narednom periodu trebati mobilizacija čitavog društva oko istorijskih procesa koji su u toku jer velike stvari u istoriji ne mogu da se rade u uskom krugu ljudi. Taj period je poslednja šansa za Srbiju da se stabilizuje kao država, da se reformiše, da nađe svoje mesto u svetu i da se okrene razvoju i budućnosti a ne prošlosti.